

Bruksela, dnia 16 września 2010 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 60/2010

Sprawozdanie z IX Konferencji Parlamentarzyistów Regionu Arktycznego

Bruksela, 13-15 września 2010 r.

W dniach 13-15 września br. w Parlamencie Europejskim odbyła się IX Konferencja Parlamentarzyistów Regionu Arktycznego (CPAR). W konferencji wzięli udział posłowie do Parlamentu Europejskiego i parlamentarzyści oraz przedstawiciele lokalnych społeczności z Kanady, Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii, Rosji, Szwecji i USA a także innych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Najważniejszymi tematami, poruszonymi podczas konferencji, były: konsekwencje topnienia pokrywy lodowej dla środowiska i gospodarki, w szczególności w kontekście odkrywania

nowych złóż ropy i gazu oraz przyszłości rybołówstwa w tym regionie, zrównoważone zarządzanie środowiskiem naturalnym regionu arktycznego, współpraca w dziedzinie szkolnictwa i badań naukowych oraz wpływ orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości ws. tymczasowego zawieszenia unijnego zakazu importu produktów z fok na region arktyczny.

Konferencja rozpoczęła się od powitania zgromadzonych uczestników wygłoszonego przez Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego – **Jerzego Buzka**, który przebywał w Kanadzie – jednym z państw regionu arktycznego. Przewodniczący powiedział, że działalność krajów rozwiniętych ma negatywny wpływ na środowisko regionu arktycznego i przyczynia się do wzrostu temperatur i topnienia pokrywy lodowej. Te zjawiska mają z kolei negatywny wpływ na funkcjonowanie rdzennych społeczności z tego regionu. Dlatego podkreślił, że obywatele krajów rozwiniętych powinni czuć się odpowiedzialni za ten region i go wspomagać, celem ochrony tamtejszego środowiska.

Następnie głos zabrała wiceprzewodnicząca Parlamentu Europejskiego, **Diana Wallis** (ALDE, Wielka Brytania), która w swoim przemówieniu wezwała Radę Arktyczną (ang. *Arctic Council*) do efektywniejszego rozwiązywania problemów w regionie arktycznym i do zwiększenia zaangażowania przywódców politycznych w sprawy dotyczące regionu. Przewodnicząca Wallis wezwała również do rozwiązania problemu niejasnego systemu zarządzania regionem arktycznym.

Przewodnicząca Wallis przypomniała wezwanie Parlamentu Europejskiego, zawarte w rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 9 października 2008 r. w sprawie zarządzania regionem arktycznym, do przyjęcia międzynarodowego traktatu na rzecz ochrony Arktyki. Traktat ten mógłby być napisany na wzór układu w sprawie Antarktyki uzupełnionego protokołem madryckim sporządzonym w 1991 r., ale z uwzględnieniem zasadniczej różnicy, jaką jest zaludnienie Arktyki i wynikające stąd prawa i potrzeby ludów i państw regionu arktycznego.

Rola Unii Europejskiej w polityce Regionu Arktycznego

Komisarz ds. gospodarki morskiej i rybołówstwa **Maria Damanaki** podkreśliła, że obecna konferencja jest dowodem na to, jak ważnym regionem jest Arktyka. W jej opinii historia, geografia, gospodarka i odkrycia naukowe łączą Unię Europejską z Arktyką. Trzy państwa członkowskie UE - Dania (z Grenlandią), Finlandia i Szwecja położone są częściowo na obszarze Arktyki. Dwa państwa regionu arktycznego - Islandia i Norwegia - są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Kanada, Rosja i Stany Zjednoczone są strategicznymi partnerami Unii Europejskiej. Ponadto, europejskie polityki w takich dziedzinach jak ochrona środowiska, zmiany klimatyczne, energia, rybołówstwo i transport, mają bezpośredni wpływ na region arktyczny.

Komisarz Damanaki podkreśliła, że zmiany środowiskowe, oddziałujące na Arktykę, będą miały wpływ nie tylko na jej mieszkańców, ale na cały glob. Środowisko regionu arktycznego jest bardzo wrażliwe na obecne i przewidywane zmiany klimatu. Wpływ tych zmian będzie miał istotne konsekwencje dla całego świata - środowiska, klimatu, a tym samym dla ludzi i różnorodności biologicznej. Z tego względu w chwili obecnej konieczne jest podjęcie działań o charakterze globalnym przeciwko zmianom klimatycznym.

Od 2008 r. Komisja dąży do stworzenia spójnej polityki UE wobec Arktyki, opierającej się na trzech filarach. Po pierwsze, ważna jest ochrona i utrzymanie oraz zabezpieczenie regionu Arktyki. Po drugie, Komisja uważa za istotne wzmocnienie zarządzania w regionie Arktyki, poprzez zapewnienie pomocy w egzekwowaniu i stosowaniu odpowiednich umów i innych porozumień. I po trzecie, Komisja uznaje za istotne promowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów, zgodnie z najwyższymi standardami bezpieczeństwa i ochrony środowiska.

Komisarz Damanaki powiedziała, że troska UE o zrównoważone zarządzanie zasobami dotyczy również rybołówstwa. Topniejące lodowce odkrywają niedostępne dotychczas łowiska, co wymaga podjęcia odpowiednich kroków zmierzających do wprowadzenia zrównoważonego zarządzania polityką rybołówstwa. Unia Europejska, która jest największym na świecie rynkiem zbytu dla owoców morza i znaczącym graczem na arenie międzynarodowej w zakresie rybołówstwa, powinna być pionierem tych zmian.

Komisarz podkreśliła ponadto, że konieczna jest uważna obserwacja rozwoju transportu morskiego w regionie arktycznym. W ubiegłym roku dwa niemieckie statki handlowe, jako pierwsze, przepłynęły północną drogą morską wzdłuż wybrzeży Rosji. Można się spodziewać, że w związku z brakiem oblodzenia, na tym odcinku będzie pływało coraz więcej statków handlowych. Z racji tego, że połączona flota handlowa państw członkowskich UE jest największa na świecie, wiele ze statków przepływających przez wody Arktyki będzie pochodziło z Unii Europejskiej właśnie. Pani komisarz wyraziła swoje przekonanie, że sprawiedliwemu dostępowi do tych szlaków, zgodnemu z prawem międzynarodowym, muszą towarzyszyć wysokie standardy ochrony środowiska.

Pani komisarz powiedziała, że im lepsze będzie zrozumienie społecznych, gospodarczych i kulturowych potrzeb drugiej strony, tym efektywniejsze i bardziej zrównoważone będą zaproponowane środki wsparcia regionu przez Unię Europejską. Pani komisarz zaznaczyła, że już w tej chwili wkład UE i jej państw członkowskich w badania Arktyki i w walkę ze zmianami klimatu jest największy. Na koniec pani komisarz podkreśliła, że skuteczne sprostanie wszystkim ww. wyzwaniom będzie zależeć w dużej mierze od gotowości do wzajemnego komunikowania się i współpracy.

Pat the Cope Gallagher (ALDE, Irlandia), przewodniczący Delegacji Parlamentu Europejskiego do CPAR, powiedział, że w jego opinii istotne jest, by Unia Europejska

odgrywała bardziej aktywną rolę w polityce regionu arktycznego. UE może pomagać mieszkańcom regionu w stawieniu czoła wyzwaniom obecnym i przyszłym. Niemniej jednak dyskusja na temat zarządzania zasobami w rejonie Arktyki, w której poruszono temat zrównoważonego zarządzania fokami, ujawniła, że Europa musi lepiej zrozumieć unikalny sposób życia, który istnieje w regionie Arktyki.

W opinii posła Gallaghera, globalne ocieplenie powoduje szybkie zmiany w regionie arktycznym. W wyniku topnienia śniegu i lodu otwierają się nowe szlaki handlowe, dostępne są już nowe łowiska i zwiększają się możliwości poszukiwania nowych źródeł ropy i gazu. **Szacuje się, że 30% nieodkrytych dotychczas zasobów ropy naftowej i gazu znajduje się w regionie arktycznym.**

Pani **Lene Espersen**, Minister Spraw Zagranicznych Danii, która sprawuje przewodnictwo w Radzie Arktycznej do maja 2011 r., powiedziała, że fakt, że obecne spotkanie odbywa się poza regionem arktycznym świadczy o rosnącym zainteresowaniu tym regionem również innych państw. Podkreśliła znaczenie zmian klimatycznych i konieczność przeciwdziałania nim i koncentracji na Arktyce. Zaznaczyła, że wzrost temperatur w morzach, topnienie lodu, podnoszenie się poziomu wód, skrócenie okresu trwania zimy, itp. - te wszystkie zjawiska mają negatywny wpływ na klimat i stanowią zagrożenie dla bioróżnorodności.

Pani minister wspomniała o inicjatywie SAON - *Sustaining Arctic Observing Network*, która jest przedsięwzięciem naukowym. Inicjatywa kierowana jest przez grupę sterującą (SAON SG), składającą się z przedstawicieli ośmiu państw arktycznych, stałych członków Rady Arktycznej i grup roboczych Rady. Pani minister powiedziała również, że w maju 2011 r. Szwecja przejmie przewodnictwo w Radzie Arktycznej na kolejne dwa lata.

Pan **Artur Czilingarow**, wiceprzewodniczący rosyjskiej Dumy Państwowej i badacz polarny a także specjalny przedstawiciel prezydenta Rosji ds. międzynarodowej współpracy w regionie Arktyki i Antarktyki, powiedział, że współpraca międzynarodowa jest kluczem do osiągnięcia wspólnego sukcesu. Dodał, że topniejące lody sprawiają, że coraz łatwiejszy jest dostęp do tamtejszych zasobów ropy, gazu i cennych minerałów, jednak minie dekada, nim wykorzystanie tych zasobów będzie możliwe. Przewodniczący Czilingarow odniósł się również do swojej wyprawy na biegun północny. Uczni pod jego kierownictwem zeszli w tytanowej kapsule na głębokość 4261 metrów i w dno wbili rosyjską flagę, co wzbudziło zaniepokojenie państw w regionie arktycznym. Artur Czilingarow powiedział, że zaprasza inne państwa do wbicia tam swoich flag obok flagi rosyjskiej.

Przewodniczący Czilingarow wspomniał również o tym, że w 2008 r. podczas konferencji SCAR-IASC złożył społeczności badaczy polarnych propozycję wsparcia koncepcji 'dekady polarnej' (ang. *Polar Decade*), która miała być kontynuacją inicjatyw podjętych w ramach Międzynarodowego Roku Polarnego 2007/2008. Poprzez popularyzację tego pomysłu, społeczność naukowców badających ten region mogłaby podtrzymać zainteresowanie tym

regionem wśród szerszych grup społecznych a także kontynuować osiągnięcia Międzynarodowego Roku Polarnego. Ponadto, co równie ważne w dzisiejszej globalnej sytuacji gospodarczej, wdrożenie tej koncepcji pozwoliłoby na wywieranie presji na decydentów, aby uznali znaczenie badań globalnych zmian klimatycznych z punktu widzenia regionów polarnych, a tym samym utrzymanie i/lub zwiększenie poziomu finansowania niezbędnego do prowadzenia tych badań.

Wśród priorytetów badawczych w ramach koncepcji *Polar Decade* znalazłyby się programy realizowane w ramach Międzynarodowego Roku Polarnego i inne programy w dziedzinie oceanografii i biologii, glaciologii i badań odwiertów rdzeni lodowych, geologii, nauki o atmosferze i niszczeniu warstwy ozonowej, paleoklimatologii i modeli klimatycznych, socjologii, medycyny i antropologii

Oczekuje się, że wprowadzenie pomysłu dekady polarnej w życie pozwoli na intensyfikację badań polarnych a także zwiększy współpracę badaczy polarnych z regionu, jak to miało miejsce podczas Międzynarodowego Roku Polarnego, zwiększając tym samym wydajność ich badań. Pozwoli to również na obniżenie kosztów badań, umożliwi uniknięcie prowadzenia tych samych badań przez różne jednostki badawcze a także pozwoli na racjonalizację ich sieci logistycznych i zasobów naukowych.

W kontekście przyszłych badań, istotne jest podkreślenie, że gwałtowne topnienie lodu morskiego otwiera wody arktyczne dla żeglugi i poszukiwań. Na arktyczne dno spogląda pięć

krajów z dostępem do niego – Kanada, Dania (i zależna od niej Grenlandia), Norwegia, Rosja oraz Stany Zjednoczone.

Przy całej dyskusji na temat konfliktu w Arktyce wśród państw północy, w tym Rosji, istnieje porozumienie, co do trybu ubiegania się o swoją porcję: trzeba sporządzić mapę. Mapy są istotne, bo ukształtowanie i geologia dna morskiego ma znaczenie w świetle artykułu Konwencji ONZ o prawie morza z 1994 r., Zgodnie z nim, jeżeli państwo chce rozszerzyć swoje granice morskie poza przyjęte 200 mil morskich, musi wykazać, że dno morskie „stanowi naturalny składnik krawędzi kontynentalnej” – część podwodną tego samego lądu, co to państwo. Polityczne kwestie mogą mieć naukowe rozwiązania. Politycy zwrócili się więc do oceanografów po opis ukształtowania dna i badania sejsmiczne warstw geologicznych pod nim – by mieć argumenty dla swoich roszczeń. Ostatnio Norwegia uzyskała od ONZ prawo do powiększenia swego szelfu kontynentalnego o 235 tys. km², równe powierzchni Wielkiej Brytanii – m.in. na bardzo pożądanym wodach Morza Barentsa. USA, Kanada, Dania i Rosja wciąż sporządzają mapy.

Ochrona ssaków morskich

Zrównoważone polowania na foki i wieloryby stanowią, w opinii posłanki z Danii **Soffi Rossen**, ważny element życia społeczności arktycznej, który przyciąga uwagę opinii międzynarodowej. Posłanka Rossen wezwała do współpracy myśliwych i naukowców nad wypracowaniem kompromisu w tej sprawie.

W dyskusji posłowie podkreślali potrzebę ochrony tradycyjnych metod polowań. Norweski parlamentarzysta, **Eirik Siversten**, powiedział, że właściwe zarządzanie żywymi zasobami środowiska arktycznego powinno być oparte na wynikach badań naukowych a nie na „uczuciach lub też poczuciu moralności”. Poseł podkreślił, że należy wziąć pod uwagę prawo rdzennej ludności do polowań i łowiectwa.

Wprowadzenie do obrotu produktów z fok na rynku UE zostało obwarowane rygorystycznymi warunkami zatwierdzonymi przez Parlament Europejski w maju 2009 r. w rezolucji powstałej z inicjatywy przewodniczącej Wallis. Produkty te mogą być przywożone do Unii Europejskiej jedynie pod warunkiem, że pochodzą z tradycyjnych polowań Eskimosów lub też innych rdzennych obywateli regionu arktycznego i przyczyniają się do podniesienia poziomu ich życia.

Całkowity zakaz sprzedaży produktów z fok miał wejść w życie z dniem 20 sierpnia 2010 r., ale został tymczasowo zawieszony orzeczeniem w trybie prejudycjalnym Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, na wniosek organizacji Eskimosów i firm zajmujących się sprzedażą produktów z fok.

W przyjętej po konferencji deklaracji zgromadzeni zwrócili się do rządów państw regionu arktycznego, Rady Arktycznej i UE o wypracowanie mechanizmów zarządzania zasobami ekosystemu oraz do poprawy i rozszerzenia zakresu procedur oceny wpływu zmian klimatu i środowiska dla działalności w regionie. Wezwali oni również do poprawy systemu edukacji – w tym tradycyjnej wiedzy – i badań naukowych na temat polowania na ssaki morskie, a także rozwoju sieci akademickich. Deklaracja zaleca takie samo podejście do ochrony rybołówstwa. Zgromadzeni zalecili również gromadzenie i udostępnianie danych dotyczących wyłącznych stref ekonomicznych w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju. Ponadto deklaracja odnosi się do konieczności ochrony reniferów.

Szkolnictwo i badania naukowe

Podczas konferencji poseł **Morten Høglund** z Norwegii przedstawił raport na temat współpracy w obszarach szkolnictwa i badań naukowych w regionie arktycznym. Przykładem takiej współpracy jest powstały w 2001 r. Uniwersytet Arktyczny, który stanowi sieć współpracujących ze sobą 100 uniwersytetów, kolegiów i innych organizacji świadczących usługi szkolnictwa wyższego. Uniwersytet Arktyczny świadczy usługi edukacyjne mieszkańcom obszarów położonych poza kołem podbiegunowym. Jego biuro koordynacyjne mieści się w Rovaniemi – stolicy fińskiej Laponii. Zasoby dydaktyczne dla tej uczelni przekazywane są przez placówki naukowe USA, Kanady, Danii, Islandii, Finlandii, Norwegii, Rosji i Szwecji. Poprzez organizowanie sieci współpracy w ramach określonych tematów, programów wymiany i opracowywanie nowych wspólnych programów edukacyjnych, Uniwersytet Arktyczny przyczynia się do rozwoju wiedzy, budowania zrozumienia i współpracy nie tylko w regionie arktycznym, ale także o tym regionie.

Innym przykładem takiej współpracy jest wymieniony przez posła Mortena Høglunda projekt EALAT, którego celem było zbadanie wpływu zmian klimatycznych na hodowlę reniferów, którą trudni się ok. 100 tys. rdzennych mieszkańców regionu.

Poseł Høglund dodał, że celem zapewnienia, by projekty badawcze dotyczyły regionu okołobiegunowego, konieczne jest stworzenie okołobiegunowych programów edukacyjnych i badawczych. W jego opinii inicjatywa powinna pochodzić z państw arktycznych, ale programy powinny być również otwarte dla krajów spoza tego regionu.

Przykładami współpracy w dziedzinie badań i edukacji są także programy wspierające większą mobilność w ramach regionu, jak np. program north2north, a także program *Go North*, który wspiera studia na północy dla studentów z południa.

Poseł Høglund powiedział, że nauki przyrodnicze zdominowały badania dotyczące Arktyki, przede wszystkim te z zakresu ochrony środowiska. Raport pt. *Arctic Climate Impact Assessment* (2004) wywarł wpływ na międzynarodową debatę na temat klimatu, podobnie jak badania dotyczące zawartości rtęci i skażenia środowiska arktycznego, które doprowadziły do

podpisania Konwencji Sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych, sporządzonej w Sztokholmie dnia 22 maja 2001 r.

W ostatnim czasie jednak nauki społeczne również zyskują na popularności wśród naukowców a raport pt. *Arctic Human Development Report* (2004) przyczynił się do upowszechniania dziedziny nauk społecznych w ramach badań polarnych. Z kolei wyniki raportu nt. żeglugi pt. *The Arctic Marine Shipping Assessment* (2009) doprowadziły do tego, że kwestia zwiększonego dostępu żeglugi do Arktyki stała się jednym z priorytetów wszystkich rządów regionu Arktyki.

Istnieje kilka sieci współpracy naukowców w regionie arktycznym. Różne organizacje koncentrują się na konkretnych dziedzinach badań. Istnieją również interdyscyplinarne organizacje zrzeszające naukowców prowadzących badania Arktyki. Najważniejszą z nich jest Międzynarodowy Arktyczny Komitet Naukowy (*International Arctic Science Committee* - IASC), który jest organizacją pozarządową – inicjuje, rozwija i koordynuje działalność naukową.

Posel Morten Høglund wspomniał również o inicjatywach związanych z czwartym Międzynarodowym Rokiem Polarnym (ang. *International Polar Year*, IPY). Międzynarodowy Rok Polarny to organizowana i koordynowana przez Międzynarodową Radę Nauki i Światową Organizację Meteorologiczną seria wypraw naukowo-badawczych, których zadaniem jest zbieranie informacji na temat regionów polarnych Ziemi. Posel podkreślił, że dużym wyzwaniem jest upowszechnianie wiedzy o IPY szerszym grupom społecznym. Informacje te powinny przede wszystkim docierać do naukowców, decydentów i zwykłych ludzi, zwłaszcza tych żyjących na północy i mających bezpośredni wpływ na rozwój w regionie Arktyki.

W końcowej deklaracji po konferencji, w punkcie dotyczącym badań i szkolnictwa, podkreślono potrzebę realizowania programów edukacyjnych w całej strefie okołobiegunowej, a także wsparcia sieci SAON. Wyrażono w niej również poparcie dla utworzenia przez Unię Europejską Europejskiego Centrum Informacyjnego o Arktyce, jako elementu sieci naukowej, której ośrodkiem będzie Centrum Arktyczne Uniwersytetu Lapońskiego w Rovaniemi na fińskim kole podbiegunowym.

W deklaracji zaproponowano również wzmocnienie istniejących programów wymiany naukowej i mobilności w celu zwiększenia mobilności w regionie okołobiegunowym, jak również programu *Go North*, umożliwiający studentom z południa studia w regionie arktycznym. Te inicjatywy miałyby na celu wsparcie współpracy międzynarodowej, integracji i wykształcenie rzeszy przyszłych badaczy polarnych.

Posiedzenie zakończyło się prezentacją Islandii - kraju, w którym odbędzie się kolejne posiedzenie Konferencji Parlamentarzystów Regionu Arktycznego (CPAR) w roku 2012. Gospodarzem tego spotkania będzie parlament Islandii (Althing).

Opracowała:
dr Magdalena Skulimowska

Załączniki:

1. Deklaracja końcowa.
2. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 października 2008 r. w sprawie zarządzania regionem arktycznym.
3. Raport SAON pt. *Observing the Arctic* z grudnia 2008 r.
http://www.arcticobserving.org/images/stories/saon_report_final_web.pdf